

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VIII. V Ljubljani 15. decembra 1868. List 24.

Zahvala in prošnja.

anes „Tovarš“ končá svoj o smi tečaj. Ko je pred osmimi leti zagledal beli dan, ni mislil, da bode tako srečno preživel mlada leta. Res, da mu je tû pa tam žugala marsiktera nevarnost, toda njegovi prijatelji so ga lepo varovali, da je dorasel že precej čverst deček. Lepo se zahvaljuje tedaj vsem, ki so ga do sedaj tako verlo podpirali, in prosi, da bi ga tudi za naprej v novem letu ne zapustili in ga prijazno jemali pod streho. Prizadeval si bode, da bode vedno bolj vstrezal svojim prijateljem in kolikor mogoče spolnoval njih želje in vošila. — Važni časi se bližajo učiteljstvu in šolstvu; če smo učitelji kedaj potrebovali svojega lista, ga potrebujemo gotovo sedaj, ko se nam začenja nova doba. Podpirajte tedaj svojega tovarša djanjsko vsi domači učitelji in prijatelji domačega šolstva in slovstva! Treba nam je boljših časov; stvarimo jih s tim, da bodemo sejali v mlada serca seme prave omike, in skerbimo, da bode to seme lepo kalilo in rodilo stoterni sad — za družino in srenjo, za cerkev in deržavo! — Akoravno bode imel „Tovarš“ za naprej več posla, ostane njegova cena navadna: za celo leto 2 gold. 50 kr., za pol leta pa 1 gold. 30 kr. Upamo, da o novem letu ne bode nikjer slovenskega učitelja, ki bi ne imel svojega „Tovarša“.

Vredništvo.

Vsem učiteljem ljudskih šol in blagim šolskim prijateljem na Kranjskem!

Pri prvem splošnem zboru ljudskih učiteljev v Ljubljani 15. septembra t. l. se je enoglasno poterdilo, da se vse šolske in učiteljske zadeve naj lažje in stanovitneje izvršujejo z združenimi močmi, in da naj se tudi na Kranjskem, kakor po drugih deželah, osnuje učiteljsko društvo; zato naj osnovalni odbor učiteljskega zbora pravila tega društva predloži slavni c. kr. vladi, in ako bodo poterjena, naj so to očitno naznanja; odbor naj potem sprejema ude, in društvo bode vterjeno. S pismom 18. preteč. m. pod št. 7536 nam kranjskim učiteljem slavna vlada dovoljuje učiteljsko društvo za Kranjsko s sedežem v Ljubljani. Začasni odbor to novico vsem ljudskim učiteljem, v glavnih in malih šolah, na Kranjskem veselo naznanja in jih bratoljubno vabi, da bi vsi — od prvega do zadnjega — in tudi drugi šolski prijatelji obilno — pristopili k temu društvu. Vrednik „Uč. Tovarša“ bode začasno sprejemal ude, vpisnino in letnino, ter bode njih imena naznanjal v svojem listu od novega leta 1869. naprej, o katerem času se bode jelo šteti tudi prvo društveno leto. Vnanji udje plačajo 1 gold. vpisnine in 1. gold. letnine; udje v Ljubljani in v okolici pa zraven vpisnine 2 gold. letnine. Naše geslo naj bo: „moč in napredek v združbi“. Bog daj srečo!

V Ljubljani 15. decembra 1868.

Začasni odbor:

osnovalni odbor prvega občnega zbora ljudskih učiteljev na Kranjskem.

P r a v i l a

učitejskega društva na Kranjskem s sedežem v Ljubljani.

Društvena naméra.

§. 1.

Naméra društva je: združiti vse ljudske učitelje na Kranjskem, da duševno in materijalno napredujejo in da se ljudske šole na Kranjskem vsestransko boljšajo.

Pripomočki.

§. 2.

Da društvo doseže svojo naméro, misli

a. sklicovati shode, pri katerih se bode razgovarjalo o rečeh, ki zadevajo odgojo, poduk in sploh o dolžnostih in pravicah ljudskih učiteljev.

b. Društvo bo svoje družabnike spodbujalo, da pismeno odgovarjajo na zastavljena vprašanja, ter jih tako vnelo za šolsko slovstvo.

c. Društvo bo imelo šolske časopise, knjige in primerne muzikalije, kolikor jih bode moglo kupovati, ali pri dobrotnikih nabirati.

d. Društvene zadeve in koristi bode obravnaval in zagovarjal dosedanji šolski list „Učiteljski Tovarš“.

e. Za svoje stroške bode društvo pobiralo pri služabnikih vpisnino in letne doneske.

Družabniki.

§. 3.

Vsak ljudski učitelj na Kranjskem more pristopiti k društvu.

§. 4.

Družabniki se delé: v prave, podporne in v častne ude.

Pravi udje so učitelji; podporni udje so neučitelji, ki v djanji ali z denarji društvo podpirajo; častni udje so tisti, ki jih društvo hoče zavoljo posebnih zaslug za šolo in učiteljstvo slaviti.

Dolžnosti in pravice družabnikov.

§. 5.

Vsak družabnik mora plačati, precej ko se v to društvo zapiše, 1 gold. vpisnine, in potem bližnji udje, t. j. ti, ki so v Ljubljani ali v okolici, vsak 2 gold. na leto, vnanji pa vsak 1 gold. na leto.

§. 6.

Kdor eno leto potem, ko je bil opominjan, ne plača društvenine, se izbriše iz društva. Kedar pa tak izbrisan zopet k društvu pristopi, mora zopet plačati navadno vpisnino.

§. 6.

Cast in poštenje ukazuje vsakemu družabniku, da po svoji moči podpira vse društvene namére.

§. 8.

Vsak družabnik ima pravico, da sme priti k društvenim shodom in znanstvenim razpravam, in da tù govori in nasvetuje; pravi udje pa imajo zraven te pravice tudi to, da v zboru glasujejo, volijo in da so lahko voljeni.

§. 9.

Vsak družabnik ima pravico do društvenih časopisov knjig in muzikalij, da jih po odmerjenem bralnem redu sme brati in si jih iz knjižnjice izposojevati.

Gospodarenje.

§. 10.

Društveno gospodarenje oskerbuje odbor, v katerem je 10 odbornikov, in ti so: pervosednik, njegov namestnik, zapisnikar in knjižnjičar, njegov namestnik, blagajnik in še pet drugih odbornikov. Vse te izvoli občni zbor.

§. 11.

Pervosednik ali njegov namestnik sklicuje, kedar je treba odborove shode ali seje, jih vodi, ter podpisuje vsa pisma, ki zadevajo društvo. Zraven tega ima on tudi pravico, ako je treba, hitro kaj kupiti ali plačati, da sme izvenredno dovoliti iz blagajnice naj več pet gold., kar pa mora potem v prvi odborovi seji naznanjati. Zapisnikar in knjižnjičar piše pri sejah zapisnik, sprejemlje vsa društvena pisma, naročuje in kupuje in shranuje društvene časopise, knjige in muzikalije, kakor mu odbor ali občni zbor naroča, ter spisuje in podpisuje s predsednikom vred vsa društvena pisma. Blagajnik spisuje ude, pobira, shranuje in po pervosednikovem naročilu tudi izplačuje denarje in o vsem tem pri občnem zboru sporoča in kaže račun.

§. 12.

Odbor sklicuje občni zbor in vsakoršne učiteljske shode, zastavlja posamesnim družabnikom in občnemu zboru potrebna vprašanja in razprave, določuje, kateri šolski časopisi in ktere

knjige in muzikalije se naročajo in nakupujejo, ter je sploh društvu zastopnik proti vnanjem. Da so pa odborovi sklepi veljavni, mora biti 6 odbornikov pričujočih. Odbor sklepa z nadpolovičino večino glasov pričujočih odbornikov. Kedar je enoliko glasov, razsodi pervesednik.

§. 13.

Vsako leto o velikih šolskih praznikih skliče odbor občni zbor svojih družabnikov in določi, ktere reči in po kterej versti se bodo v zboru obravnavale. Občni zbor voli pervesednika, blagajnika in potem še osem drugih odbornikov, iz med kterih pa potem odbor voli pervesednikovega namestnika, zapisnikarja in knjižnjicarja in njegovega namestnika.

Občni zbor voli tudi tri pregledovalce društvene blagajnice in knjižnjice, ter razsoja vse prepire med posamesnimi družabniki in med odborom in sploh vse iz društvenega razmerja.

§. 14.

Komur se časopisi, knjige in muzikalije izposojujejo, jih sprejema in vračuje na svojo škodo, ko bi se kaj izgubilo ali pokvarilo. Škodo to določujejo pervesednik, knjižnjicar in blagajnik.

§. 15.

Zastran razpošiljanja društvenega blagá in verste pri branji sestavi po potrebi odbor bralni red, po kterem se mora na tanko ravnati vsakdo, ki kaj potrebuje iz društvene knjižnjice.

§. 16.

Društveno iménje se ne sme deliti. Ako bi kdaj društvo nehalo, naj se gotovi denarji precej dajo društvu „v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam na Kranjskem“, ali kakemu drugemu enakemu namenu; knjige, časopisi in muzikalije pa naj se dajo pripravniški šoli v Ljubljani. Društvo pa neha takrat, ko bi razun odbora ne imelo več, nego pet družabnikov.

§. 17.

Pravila se smejo le v občnem zboru prenarediti z večino dveh tretjin pričujočih udov.

P o s t a v a

za vojvodstvo Kranjsko o šolskem nadzoru po vladinem predlogu in po prenáredbah deželnega zbora.

II. Okrajni šolski svét.

§. 28.

Ravnatelji ljudskih šol in učitelji, kateri podučujejo v kakošnem šolskem razredu, morejo postati okrajni šolski ogledniki le takrat, ako priterdijo tisti, ki njihovo šolo vzdržujejo. Takrat pa dobivajo po potrebninah, dokler so pri opravilih, na lastni šoli za svojo osebo podučitelja, ki za ta čas pomaga podučevati, plačuje ga pa normalni šolski zavod.

§. 29.

Okrajni šolski oglednik je postavljen, da obiskuje in ogleduje šole od časa do časa. On ima pravico, da nasvetuje v didaktično-pedagogičnih stvareh, in če v tej reči zapazi kaj napačnega, naj precej ustmeno podučuje. Tudi vodi on okrajne šolske shode (konferencije).

Kedar šolski oglednik obiskuje njemu odkazane javne šole, naj posebno gleda na to le :

1. ali krajni šolski ogledniki spolnujejo svojo dolžnost zastran šolskega ogledništva;

2. da se spolnujejo postavna določila pri sprejemanji in spuščenji otrok;

3. kako se ponašajo, koliko so pridni in kako se sploh vedejo učitelji in kakošno verdevanje, kakošna rednost in snažnost je v šoli;

4. ali se ravnaajo v šoli po učilnem načertu, kakošno metodo rabijo in kako napredujejo otroci sploh in v posamesnih naukih;

5. ktera učilna sredstva in kateri pripomočki so vpeljani in kakošna je notranja vredba šol;

6. kakošni so prihodki pri šoli, posebno pa, kaka je plača učiteljska, — ali dobiva učitelj natančno to, kar mu je bilo zagotovljenega, ali ima kakošne postranska opravila in ktera?

Kedar okrajni šolski oglednik obiskuje zasebne šole in odgojilnice, naj posebno gleda na to, ali zadostujejo pogojem, s katerim so bile vstavnovljene in če ne prestopajo svojih pravičnih mej.

§. 30.

Okrajni šolski ogledniki naj o svojim delovanji poročajo okrajnemu šolskemu svetu, naj dodadó potrebne nasvete in naj povedó, kar so precej na samem mestu ukazali. Ta poročila in sklepanje o njih predlagajo se deželnemu šolskemu svetu, ki se bo na nje tudi primerno oziral, ko bo poročeval ministru za bogočastje in uk.

§. 31.

Privzeti svetovalci okrajnega šolskega sveta (§. 21.) imajo pravico, da obiskujejo šole svojega vere-zakona v okrajni, da pozvedo, kako je tam; tudi imajo pravico, takrat, ko okrajni šolski oglednik od časa do časa (periodično) šole obiskuje, vpričo biti, kar so zapazili naznanujejo okrajnemu šolskemu svetu, in stavijo nasvete, kako zboljševati šole.

Okrajni šolski svèt je dolžan popraševati jih pri takih rečeh; lahko se tudi osebno vdeležujejo obravnav okrajnega šolskega sveta, v katerem imajo določilni glas.

§. 32.

Okrajni šolski svèt in ogledniki dobivajo naslov „cesarsko kraljevi“.

Pervosednik razdeljuje došla opravilna pisma udam, da jih izdelajo, in oskerbuje opravilstvo ter porabi delavne moči pri c. kr. okrajni gosposki.

Potrebšine v pisarnici oskerbuje okrajna gosposka.

Po mestih, ktera imajo svojo srenjsko postavo, daje srenjski zastop okrajnemu šolskemu svetu potrebno osobje v pomoč, in stroški za pisarnico se plačujejo s srenjskimi denarji.

Okrajni šolski ogledniki občasno obiskaje in ogledaje šole dobivajo dnino kot splošen znesek iz deržavnih denarjev.

Pri občasnem šolskem obiskovanji je pa šolska srenja dolžna skerbeti za voz.

(Deželni zbor pravi): Potrebšine za pisarnico daje okraj iz svojih denarjev; v ljublanjskem mestu pa srenja.

Okrajni šolski ogledniki občasno (periodično) obiskaje in ogledaje šole dobivajo splošen znesek (Pauschale) za vožnjo in dnino iz deržavnih denarjev.

III. Deželni šolski svèt.

§. 33.

Naj višje šolsko nadzorništvo v deželi je c. k. deželni svèt.

Njemu so podložne:

1. šole in odgojilni zavodi, ki so odločeni okrajnemu šolskemu svetu v delokrog;
2. odgojilnice za učitelje in učiteljice na ljudskih šolah;
3. srednje šole, (gimnazije, realne gimnazije in realke), ravno tako tudi privatne in posebne šole te verste, ako so te le pod višjim vodstvom naučnega ministerstva.

§. 34.

V deželnem šolskem svetu so:

1. deželni poglavar ali namestnik, kterega on imenuje kot pervosednik;
2. dva uda deželnega odbora, ktera voli deželni odbor iz med sebe;
3. poročevalec za upravo in gospodarstvo pri šolah;
4. deželni šolski nadzorniki;
5. dva katoliška duhovna;
6. dva udu izmed učiteljev.

(Deželni zbor pravi): V deželnem šolskem svetu so:

1. deželni pervosednik, ali namestnik, kterega on imenuje, kot pervosednik;
2. dva poslanca deželnega odbora;
3. poročevalec za upravo in gospodarstvo pri šolah;
4. deželni šolski nadzornik;
5. dva katoliška duhovna;
6. dva uda izmed učiteljev.

§. 35.

Ude deželnega šolskega sveta, kterih omenja §. 34. pod št. 3. 4. 5. in 6., imenuje cesar po nasvetu ministra za bogočastje in uk; kar se tiče imenovanja duhovnih udov, naj se dogovori minister s cerkveno višjo vlado; kar se pa tiče poročevalca za upravo, naj se pa dogovori z ministrom notranjih zadev.

Služba udov deželnega sveta v misel vzetih v §. 34. pod št. 2. 5. in 6. traja šest let.

Službeno stopnjo in prihodke upravnega poročevalca in deželnih nadzornikov določuje postava. Udje iz med učiteljstva dobivajo službnino iz deržavnih denarjev.

(Deželni zbor pravi): Ude deželnega šolskega sveta, kterih omenja §. 34. pod št. 3. 4. 5. in 6., imenuje cesar po nasvetu ministra za bogočastje in uk in sicer dva katoliška

duhovna po predlogu knezoškofijskega konzistorija, dva uda iz med učiteljev po nasvetu deželnega odbora, in upravnega poročevalca v dogovoru z ministrom notranjih zadev. Služba udov deželnega šolskega sveta imenovanih v §. 34. št. 2. 5. in 6. traja šest let.

Udje iz med učiteljev dobivajo službnino iz deržavnih denarjev.

§. 36.

Deželni šolski svèt ima v zadevah sebi podložnih šol tisto oblast, katero je dosihmal imela politična deželna vlada; in katero sta imela višja cerkvena vlada in višji šolski nadzornik, ne kraté pravice spoznane cerkvenim višjim gosposkam v postavi 25. maja l. 1868. derž. zak. št. 48. Njegovo delovanje tudi obsega:

1. da čuva nad okrajnim in krajnim šolskim svetom, da ogleduje in vravnuje šole za učitelje;

2. da poterjuje ravnatelje in učitelje na srednjih šolah, ktere vzderžuje srenja oziraje se vendar pri tem na posebne pravice, ktere o tem imajo srenje, društva in zasebniki;

3. da odobruje učilne načerte, učilne pripomočke in učilne knjige za srednje in predelne šole (Fachschulen);

4. da vsako leto ministerstvo za bogočastje in uk poroča o vsem šolstvu po deželi.

(*Deželni zbor pravi*): *Deželni šolski svèt ima v zadevah sebi podložnih šol tisto oblast, katero je dosihmal imela deželna politična vlada in katero sta imela, knezoškofijski konzistorij in višji šolski oglednik, ne kraté pravice spoznane cerkvenim višjim gosposkam v postavi 25. maja l. 1868. derž. zak. št. 48.*

Njegovo delovanje tudi obsega (kakor v vladinem predlogu):

§. 37.

Seje deželnega šolskega sveta so redne ali izvenredne.

Pervosednik more izvenredno sejo sklicati vsaki čas, in jo tudi mora, če dva uda to zahtevata.

Zadeve, o kterih gre rzsodbo izreči ali nasvete ali predloge staviti ministerstvu za bogočastje in uk, obravnavajo se skupno v zboru; vse druge pa reši pervosednik pod svojo lastno odgovornostjo; on tudi v vsaki seji poveda, kaj je med tem časom ukrenil.

Deželni šolski svet se more tudi v posamesnih zadevah podpirati z izvedenci, kateri se pri zboru posvetujejo.

§. 38.

Da deželni šolski svet more sklepati, je treba, da je nazoča večina udov.

Sklepa se z večino glasov.

Ako je število glasov enako, razsoja pervosednik, tudi ima pravico zoperstavljeti se izverševanju sklepov, kateri so po njegovih mislih zoper postavbo ter obračati se do ministerstva za poduk in bogočastje, katero zadevno reč razsodi.

Kedar se posvetujejo in kedar glasujejo o zadevah, pri katerih gre za osebno korist kakega uda, se ta tega ne vdeležuje.

Zoper razsodbe deželnega šolskega sveta se pritožuje pri ministerstvu za bogočastje in poduk.

Pritožbe se vložijo pri deželnem šolskem svetu in imajo odločilno moč, če se to zgodí v štirinajstih dneh po tem, ko je bila reč razglašena, o kateri gre pritožba.

§. 39.

V nujnih primerljajih (§. 14.) more tudi pervosednik sam ukazovati tudi v tistih zadevah, ktere gre obravnavati skupno v zboru (§. 37.), vendar pa mora brez odlašanja in naj pozneje v prvi seji stvar predlagati deželnemu šolskemu svetu, da jo odobri.

§. 40.

Gledé občasnega obiskovanja šol, ravnajé spraševanja čujé nad delavnostjo šolskih ravnateljstev, krajnega in okrajnega šolskega sveta i. t. d. imajo deželni šolski ogledniki neposredni vpliv do didaktično-pedagogičnih zadev v šolah, minister za bogočastje in poduk jim dajé potreben službin poduk.

Deželni poglavar more pa v posamnih primerljajih ta posel izročiti udam deželnega šolskega sveta.

Ogledniki poročajo o svoji delavnosti deželnemu šolskemu svetu, njih sporočila predlaga deželni svet naznané, kaj se je v njih sklenilo in ukazalo ministru za bogočastje in poduk.

Deželni šolski ogledniki dobivši ukaz tudi naravnost poročajo ministru za bogočastje in uk.

(Deželni zbor pravi): Gledé občasnega obiskovanja, čujé nad delavnostjo šolskih ravnateljstev, krajnih in okrajnih šolskih svetov ima deželni šolski oglednik v prvi versti neposredni vpliv do didaktično-pedagogičnih zadev, minister za bogočastje in uk mu daje potreben službin poduk.

Deželni poglavar more pa v posamnih primerljajih posel izročiti tudi drugim udom deželnega šolskega sveta.

Oglednik poroča o svoji delavnosti deželnemu šolskemu svetu, njegova sporočila predlaga šolski svet naznané, kaj se je v njih sklenilo in ukazalo ministru za bogočastje in uk.

Deželni šolski oglednik dobivši ukaz tudi naravnost poroča ministru za bogočastje in uk.

§. 41.

Pervosednik deželnega šolskega sveta razdeluje opravila posamesnim udam in izvršuje sklepe.

Potrebna pomočna dela in potrebsine za pisarnico daje politična deželna vlada.

Sklepna določba.

§. 42.

Kakor hitro se vstanovi deželni šolski svèt, okrajni in krajni šolski sveti, prevzame šolska opravila dosedanjih cerkvenih višjih gosposek in šolskih oglednikev vsled te postave deželni šolski svèt, opravila okrajnih gosposek in okrajnih šolskih oglednikov pa okrajni šolski svèt, opravila dušnih pastirjev in krajnih šolskih oglednikov pa krajni šolski svèt.

Stari in mladi Slovencec.

K.

Kazanije.

O. Institutio, admonitio, praedicatio.

S. V poslednjem pomenu bi se je rad poprijel, kakor se rabi česki in poljski kazati t. j. pridigati, in kazanje, kazatelj, t. j. pridiganje, pridigar; vendar mi znamnja reč nekoliko prevnanje.

O. Kaže se z besedo, s telesno ponašo, z vsim življenjem in vsega tega je treba iskrenemu učitelju duhovskemu, sicer je kazitelj, ne pa kazatelj.

Kakovü.

O. Kakovü-a-o je že navadno v nsl.

S. Pišem res kakov-a-o qualis in kolik-a-o quantus, rad bi pa tudi kakovïstvo, kačïstvo qualitas in koliküstvo, količïstvo quantitas.

Kasati se.

O. Kasati se p. na nebesehï, dëla i dëlu, grëha i grëhu, slovesy ljutimi sego kasajeti se itd. tangere, ter kosnati p.

ašte ihü koje slovo kosneti, samoga ne kosni; — se na pr. da se bi jem kosnula.

S. Konj kasavec succussorius habd., pišete Vi, in večkrat sem že premisljal, s katerim glagolom se vjema slovanski kosnuti — kasati: ali kositi (seči), kósiti (obedvati), kusiti (okusiti-šati jedivo ili pivo), ili kasati nam. kavsati se, kasneti ali muditi se.

O. Kosa in kosori falx je stsl. tudi (rus. kositi schief, schräg hauen, mähen; koso schief, schräg,) kašiti edere; kusiti cf. gr. γύσθαι lat. gus-tare, gustus (*k* vocabulum slav. peregrinum esse docet); kašati mordere, kašü nsl. kos ali kus cauda mutilatus; küšinü-nivü, tardus do kšna sero, küšinëti tardare (cf. nsl. okašati se).

S. Prav dozdéva se mi, da je nsl. kasáti ali kesati (ksáti) se Vaše kasati se t a n g e r e t. j. terkati se na persi, čelo, ter razodevati tako svojo žal — tem več, ker „kesati se“ v mojem pomenu drugi Slovani nimajo.

Kajati se.

O. Kajati ali žalovati, lugere, — se, kajā — eši se nsl. kesati se poenitere, kajanije ili kajazni poenitentia.

S. Kajati je nsl. časih kar grajati ali karati vituperare, kajati se bi bilo kesati in pokoriti se poenitere, in ker je brati že v mojih brizinskih spominkih, ker ga govorijo beli Kranjci, govorijo in pisarijo bližnji mi Hrovatje itd., zakaj bi ga sedaj ne pisaril i jaz!

Kvari.

O. Kvari f. damnus (škoda, zguba) mon.-serb. cf. magy. kár.

S. Pa ne, da bi bila tuja? Znamenivo je i to, da je stsl. ženskega, nsl. in serbski pa moškega spola: kvar-a ali-ú (kvariti, vkvarjati se).

Kvičati.

O. Kvičā-eši grunnire, de sue (grunzen).

S. Menda tudi o družih zlasti mladih živalih na pr. zajec kviči ali kveči.

Kladeži.

O. Kladiči, kladeniči fons, puteus, canalis; kladeži pe-regrinum esse arguit syllaba finalis-ę z i.

S. Drugi menijo, da to ne veljá (vid. Glasn. X, 12); pomisljivo je, da je tako pogostna v starih knjigah slovanskih (cf. nsl. klasti-kladati, klada itd.).

Klepati.

O. Kakor nsl.: tundere, pulsare, significare.

S. Mika me, kar pišete o tem: radix klep habet vim 1) sonare, pulsare nsl. klepati koso, žila kleplje, klepec klapper, klepetati, klepetec, klopotati, klopotec, croat. sklupati crepitare rum. klopot campana; 2) claudere nsl. skleniti, odkleniti nam. sklepniti, sklepati, zaklep, zaklopiti, sklopiti, — se, oklen band, klep kettenring, serb. zaklapati, zaklopac; 3) calumniari russ. klepatí cf. and. klappa ags. klapjan lat. crepare russ. kropotü.

O. Na to primerjaj stsl. klepičij qui significat, klepalo (bulg. läutebret) campanae genus, klepalice campanula, klopotü strepitus, sonitus, klopotnikü strepitum faciens, klopotna igra; klepica tendicula, klêta, klêtuka, klêtî domus, cella, conclave, klêtinikü cubicularius; klevetati obtrectare, kleveta calumnia, contumelia, klevetari, — tnikü accusator, calumniator (vid. klêti, klêtva ius iurandum, maledictio).

Klikü.

O. In kličî clamor, kakor kliknati, klikati, kličati cf. kričati, kričava clamor, eiulatus.

S. Nsl. klic, klicati, pa tudi klikne, vzklikniti, vzklik.

Kljuka.

O. Kljuka je stsl. dolus na pr. vü nemîže kljuky nêstî, in kljukavü fallax, subdolus p. kljukavo pisanije.

S. Torej hudi Kljukec ni imel zastonj tega imena! Nsl. je kljuka tudi, kar stsl. ključi uncus, uncinus, kljukast aduncus, ključ clavis, ključar in ključnik claviger, ključiti claudere, nsl. sključiti, priključiti; ali ključiti in ključati se je stsl. convenire, ključimü in ključajemü conveniens, congruens, ključimostî aptitudo.

Knutü.

S. Znamenivo je, kar pravite o knutü: „In fontibus linguae palaeoslovenicae hoc vocabulum non legitur, neque

aliae linguae slav. praeter russ. id agnoscunt“. — Pa še pri tem pišete: „alt nordisch“: knútr (hnútr) nodus (gnodus), „gothisch“ hnutó! Kje je tedaj „knut-a“ doma?

Kovarístvo.

O. Kovũ stsl. tudi seditio, insidiae p. kovũ kujete insidias struentes; zlasti pa kovarstvo astutia, kovarstvovati machinari, insidiari.

S. Kakor kovati cudere, je kovariti, kovaren, kovarnik astutus, kovarstvo t. j. zvijaštvo.

Kokotũ.

S. Ker pravim kokotati, kokoš, stsl. tudi kokoša gallina; kaj bi ne rekal petelinu svojemu tudi k o k o t ũ gallus!

Koliba.

O. Tugurium gr. *καλύβη*, kolibica tuguriolum, kolèbiti movere, kolèbati agitare, lacerare, — se, kolybèli cunae.

S. Menda vendar ni iz gerškega; imajo kolibe in kolibice sploh Jugoslovani, in kmetiču, ki si je postavil hišico, kakoršne so časi ob vodah, na ladijah itd., pravijo pri nas kolibar, kolibnik.

Koli.

O. Koli in kolè quando; do koli in kolè quousque, po koli aliquando, otũ kolè a quo tempore; koli adv. quantum, quam, quomodo, quid.

S. Prav zdí se mi, da je Slovincu lastno: koli često, koli veliko, svétlo, dobro, — koli kratí ali kraty quoties; ni mu treba pisariti tolikrat kako, koliko, kaj ali kej veliko dobro, lepo.

Koni.

O. Konĩ a) initium, b) konĩ — kodĩ hrov. apud, c) post, iuxta cum gen.

S. Mika me stsl. iskoni dokoni, kar je brati že v brizinskih spominkih; konati, dokonati za končati; konica mi je ostri konec ali špica; končina finis, pa morebiti tudi pred-

meslje na pr. šempeterska, krakovska končina; konečnik ali celo končnik codicillus.

Koriti.

O. Koriti kogo contumeliose tractare, — se illudere.

S. Kako morete s tim primerjati nsl. „okoren, neokoren, tvrdokoren“ pertinax v istem pomenu? Nekdaj ste pisali scr. kr punire; tedaj bi koriti vjemalo se in karati. Ali je strinjati s pokoriti subiicere, pokoriti se subditum esse, obedire, pokorinü obediens tako, da je okoren, neokoren (cf. oslušen, okreten — neukretenisti, kateri se ne zna ali pa noče pokoriti ali kloniti; ponižati, bodi si telesno ali vnanje, bodi si v duhu ali notranje?)

Dopisi in novice.

Iz Koroškega. Družba Rudolfove železnice je v spomin 17. okt. t. l., ko se je Šentmihelova-belaška železnica odperla, darovala za šolske namene na Koroškem 2000 gold. — Slava!

Iz Krašnje. Pretečene dni so mi prišli štenografični zapisniki deželnega zbora ljubljanskega v roke, in med njimi tudi oni devetnajste seje dne 30. septembra 1868. leta. Zelo se čudim iz raznih vzrokov, ko prebiram poročilo o postavi zarad šolskega nadzorstva, posebno pa še, ko berem to, kar je poslanec, gospod dekan Toman govoril. V svojem kratkem govoru ta poslanec nič družega ne zahteva, kakor edino to, kar se že samo pe sebi razumé; kajti, če tudi duhovne popolnoma od šol stranijo in jim ves vpljiv do njih vzamejo, ostanejo oni vendar še zmeraj gospodarji v svoji cerkvi in ko taki dolžni za cerkve skerbeti, kakor tudi po zmožnosti skerb imeti za vse, kar povišanje službe božje zadeva. Če tedej omenjeni gospod poslanec tirja, naj bi tudi vselej dotični župnik pri volitvi kaj govoriti imel, in sicer zató, da bi ne dobil morda učitelja, ki bi bil za šolo sposoben, za orglje in mežnarijo pa ne, ali morda še celó službo tako opravljati naravnost nezmožen, mislim, je tako zahtevanje kar naravno in popolnoma pravično, in le tak je v stanu, se razžalenega čutiti, kateri, Bog ti ga vedi, kako razdražen, vsako reč brez ozira, od kod da pride, slabo obrača.

Le tako si zamorem misliti dopisnika v „Učiteljskem Tovaršu“ v listu 1. oktobra léta tekočega, kjer v „Dopisi in novice“ omenjenega poslanca g. dekana Tomana v družbi z g. dr. Tomanom nékako strastno napada in obéh blago mnenje pika in černi. Jaz sem čitatelj, pa tudi spoštovatelj „Tovaršev“, pa sem tudi spoštovavec resnice in pravice, in ravno iz tega dvojnega vzroka ti ljubi

„Učiteljski Tovarš“ svetujem, zanaprej previdneše ravnati, ker povem ti, tukaj se je znosil g. dopisnik nad možem, kateri kaj tacega ni zaslužil, kateri koga g. g. učiteljev žaliti kar nič mislil ni, še manj pa komu kako krivico storiti. Gotovo, ko bi g. dopisnik dekana Tomana tako poznal, kakor ga poznamo duhovni in učitelji po dekaniji, on bi obžaloval, da ga je tako napačno razumel, tako krivično sodil in tako hudo zavjedel. Pikanje in natolecvalno sojenje kruši in draži, pojasnenje in porazumljenje pa družji in blaži. Ne bodimo škorpijoni, in ne vjedajmo se med sabo v svojo lastno škodo!

Iz Ljubljane. Gospod Ivan Tomšič, učitelj pri tukajšnji normalki, je sestavil prav ličen „A B C“ v podobah in besedi. Imajo te bukvice pri vsaki čerki primerno podobico in poleg tega kratek izrek n. p., pri čerki a vidiš podobo angela, ki čuje nad otročičema in spodaj napis: „Angelu se priporoči, varoval te bo po noči“. Kdor vé, koliko da pri otrocih veljá pročitovanje, bo tudi to delce, kateremu je g. Giontini preskerbel lepe podobice, po vrednosti cenil.

Dobivajo se te bukvice pri g. J. Giontinitu po 12 kr.

— „Velika maša“, ki jo je zložil in lepo za petje postavil še ranjci nepozabljivi mojster Rihar, je prišla na svetlo in se dobiva pri ranjcega sestri Jeri (gosp. ulice št. 211). Pridjana je tej maši tudi lepa pesem „Ave maris stella“ od mlajšega ranjcega Riharja. Tudi vse druge Riharjeve pesmi se še dobivajo.*)

— Tudi letos je Miklavž ursulinskim učenkam prinesel obleke. Bog ga ohrani še dokaj let!

Prečastiti gospod generalvikar Anton Kos so 10. t. m. umerli. Spomin blagega domoljuba naj živi med nami!

Premembe v učiteljskem stanu.

V ljubljanski škofiji. Postavljeni in prestavljeni so g. g.: France Škerbinec, iz Kamnegorice v Preddvor; — Henrik Bizjak, podučitelj v Cerkljah, za učitelja v Kamnogorico; — Janez Zarnik, podučitelj v Ternovem pri il. Bistrici, za osebnega pomočnika v Zatičino; — Valentin Bernard, podučitelj v Čermošnicah, za podučitelja v Ternovo; — Anton Kunšič iz Dolenje vasi v Žire; — Valentin Krek od sv. Gregorja v Dolenjo vas; — Anton Kratochwill, podučitelj v Sodrašici, za učitelja k sv. Gregorju, — Štefan Pirnat, poterjeni pripravnik, za podučitelja v Sodrašico. Za terdno so postavljeni: France Kavčič v Dragatušu, Janez Gorjanec v Loki, Ignaci Božič v Nemški loki.

*) V zadnjem listu „Zgod. Danice“ nekdo iz Primorja „Tovaršega“ dopisnika iz kamniškega okraja obdolzuje, da odriva prelepe Riharjeve pesmi; to pa gotovo ni res. Naš g. dopisnik méni tú napeve, ki jih skladajo „mojstri-ska z a z i“, kakoršnih se, žalibog, ravno na Slovenskem ne manjka.

 Današnjemu listu je pridjano kazalo in zavitek.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.